

Vidék- és területfejlesztés 1.

Fogalmak és rendszerezésük, a különböző politikák kapcsolódása

Dr. Dorgai, László

Vidék- és területfejlesztés 1.: Fogalmak és rendszerezésük, a különböző politikák kapcsolódása

Dr. Dorgai, László

Lektor: Dr. Bíró, Szabolcs

Ez a modul a TÁMOP - 4.1.2-08/1/A-2009-0027 „Tananyagfejlesztéssel a GEO-ért” projekt keretében készült. A projektet az Európai Unió és a Magyar Állam 44 706 488 Ft összegben támogatta.

v 1.0

Publication date 2010

Szerzői jog © 2010 Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar

Kivonat

A modul a vidék- és területfejlesztéssel kapcsolatos alapfogalmakat tárgyalja, betűrendes csoportosításban, tömör ismertetőkkel.

Jelen szellemi terméket a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény védi. Egészének vagy részeinek másolása, felhasználás kizárólag a szerző írásos engedélyével lehetséges.

Tartalom

1. Fogalmak és rendszerezésük, a különböző politikák kapcsolódása	1
1.1.1 Bevezetés	1
1.2 A tananyag kapcsán felmerült fontosabb alapfogalmak	1
1.3 Összefoglalás	17

---

1. fejezet - Fogalmak és rendszerezésük, a különböző politikák kapcsolódása

1. 1.1 Bevezetés

A tananyag összeállításakor szem előtt tartottuk a képzés fő céljait, a hallgatók szakmai irányultságát és előéletét, továbbá, hogy a végzett mérnökök várhatóan milyen munkaköröket fognak betölteni.

Épp ezért nem törekedhetünk a témakör teljes mélységű megismertetésére, és természetesen számonkérés is hasonló lesz. Azt akarjuk elérni, hogy a végzett mérnöknek **legyen „rálátása” a vidékfejlesztés és területfejlesztés problémakörére**, megszerezve azokat az alapvető ismereteket, melyekkel **partnere lehet** a területrendezés-birtokrendezés terén és a kapcsolódó szakterületeken tevékenykedő és együttműködésre ítélt szakembereknek (tervezők, fejlesztési ügynökségek, hatóság). Igyekszünk **az aktuális problémákra és a problémák megoldására**, elhárítására irányuló válaszokra koncentrálni, az elméleti háttér mélyebb feltárását tudatosan kerüljük.

Ebből a fejezetből megismerheti:

- a vidékfejlesztés és területfejlesztés legfontosabb alapfogalmait,
- a fogalmak rövid leírását (és esetleg a kapcsolódó magyarázatot) a magyar ABC betűrendje szerint – táblázatszerű formában, első oszlopában a fogalom, a másodikban a rövid leírása szerepel – közöljük.
- hogy mely forrásmunkában talál bővebb ismertetést, indoklást, elemzést tárgyalt fogalommal (például: Strukturális Alapok) kapcsolatban.

A fejezet elsajátítása után képes lesz:

- eligazodni a vidék- és területfejlesztéssel kapcsolatos fogalomkörben,
- a kapcsolódó fogalmakat korrektül, helyesen alkalmazza,
- megismer a túlzott területi (regionális) különbségek társadalmi veszélyeit, a vidék- és területfejlesztés indokait (indítékait), a területi különbségek kezelésének eszközeit.

2. 1.2 A tananyag kapcsán felmerült fontosabb alapfogalmak

Agrár-vidékfejlesztés	<p>Az agrár-vidékfejlesztés a vidékfejlesztés komplex feladatkörének az a részterülete, mely szorosan kapcsolódik a mezőgazdasághoz (beleértve az erdő- és vadgazdálkodást, továbbá a halászatot is), az élelmiszer-feldolgozáshoz és a mezőgazdasággal foglalkozó népességhez. Magába foglalja mindazokat a támogatható tevékenységeket, melyeket a vidékfejlesztéssel kapcsolatos hatályos EU joganyag (a Közös Agrárpolitika II. pillére) tartalmaz.</p> <p>A vidékfejlesztés kifejezés Magyarországon akkor kezdett elterjedni, amikor közeledtünk az EU felé, és tapasztaltuk, hogy a vidék más országokban is létező gondjainak megoldását az EU a közösségi politika szintjére emelte. Az viszont kevésbé, illetve csak szűk körben tudatosult, hogy a problémák sokszínűsége miatt komplex tevékenységről van</p>
-----------------------	---

	<p>szó, a Közös Agrárpolitika (KAP) második pillérévé vált vidékfejlesztés hatóköre csak a mezőgazdasághoz (beleértve az erdő- és vadgazdálkodást, továbbá a halászatot is) és élelmiszer-feldolgozáshoz szorosan kapcsolódó területekre, a mezőgazdasággal foglalkozó népességre irányul. Talán ennek is következménye, hogy a vidékfejlesztés tágabb megközelítése hazánkban az EU csatlakozás után (a 2006-al záruló programidőszakban, de talán azt követően sem) nem kapott kellő figyelmet, leszűkült az NFT-re és az AVOP-ra, pedig azok csak az EMOGA-ból támogatott vidékfejlesztési intézkedéseket tartalmazták, mert mást nem is tartalmazhattak! A jelenlegi (2007-2013) programidőszakra szóló EU jogi szabályozás [A Tanács 1698/2005/EK rendelete (2005. szeptember 20.)] címével is egyértelművé teszi amiről szól: nevezetesen, hogy a mezőgazdasághoz kötődő vidékfejlesztéssel foglalkozik, „...az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról”</p> <p>Lásd még: EMVA címszónál</p>
Aktivitás (gazdasági), foglalkoztatási arány	<p>A népességből gazdaságilag aktívak: azok, akik már megjelentek a munkaerőpiacon, azaz a foglalkoztatottak és a munkanélküliek. Gazdaságilag nem aktívak: azok, akik nem sorolhatók sem a foglalkoztatottak, sem a munkanélküliek csoportjába. Ide tartoznak többek között a tanulók, a nem dolgozó nyugdíjasok, a háztartásbeliek, stb. Sajátos csoportot képeznek ezeken belül az ún. passzív munkanélküliek, akik szeretnének ugyan munkát találni, de kedvezőtlennek ítélve elhelyezkedési esélyeiket, nem keresnek aktívan munkát. Foglalkoztatási arány: a foglalkoztatottaknak a 15–74 éves népességen belüli aránya.</p>
AVOP	<p>Magyarország 2004 májusában csatlakozott az Európai Unióhoz. A csatlakozás előtti időszakban a vidékfejlesztéssel kapcsolatban működött egy úgynevezett „előcsatlakozási program”, a SAPARD program, mely – ha időközben nem történik meg a csatlakozás, 2006-al bezárólag működött volna – 2004-ben véget ért és Magyarország is megtervezte a tagországokra érvényes szabályok szerint a vidékfejlesztési intézkedéseit, melyeket az EU pénzügyileg támogatott.</p> <p>Egy jogszabály alapján, de két tervdokumentum született, az AVOP és az NVT.</p> <p>Az Agár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) a hatályos EU jogszabály szerint (1257/1999 EK Tanácsi rendelet) tervezhető, az EU által támogatott vidékfejlesztési intézkedések közül az úgynevezett strukturális (valamilyen módon a szerkezetre ható) intézkedéseket tartalmazta (a 2004-2006 közötti időszakra).</p> <p>Az AVOP keretében mintegy 110 milliárd Ft támogatási összeg került kifizetésre, elsősorban a mezőgazdasági- és az élelmiszer-feldolgozás terén működő vállalkozások számára.</p>
Corki nyilatkozat (deklaráció)	<p>A vidék helyzetével és a fejlesztés témakörével kapcsolatosan rendezett Európai Konferencián (az Európai Közösség által) elfogadott nyilatkozat (deklaráció), mely a konferenciának helyt adó településről kapta az elnevezést.</p>

	<p>(The Cork Declaration, 1996). A Corki nyilatkozat tulajdonképpen egy tíz pontból álló távlatos program, ami körvonalazza a Közösség (az Európai Unió) jövőbeli vidékpolitikáját (a vidéki térségek fejlesztésére irányuló politikáját). Ez egyebek között a vidéki térség számára magasabb prioritást (előnyösebb helyzetbe hozást) és nagyobb eszköz-volument (főleg pénzügyi támogatásokat) jelent.</p>
Elmaradott térség	<p>Ahol a gazdaság értéktermelő képessége, infrastrukturális fejlettsége és társadalmi mutatói jelentősen kedvezőtlenebbek az országos átlagnál. Hasonló tartalommal használják a „halmozottan hátrányos helyzetű térség” elnevezést is, az elnevezéssel utalva arra, hogy több tényező együttes hatása eredményezi a térség elmaradottságát.</p>
EMVA – Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap	<p>Az EU egyik (és a legnagyobb forrással rendelkező) pénzügyi alapja, melyet 2007-től működtet az Unió, lényegében a korábbi EMOGA Garancia Részleg helyett.</p> <p>Az EMVA a tagállamokban vidékfejlesztési programokon keresztül működik. Ezek a programok meghatározott tengelyek szerint csoportosított intézkedéseken keresztül hajtják végre a vidékfejlesztési stratégiát, amelynek teljesítéséhez az EMVA-tól kell (lehet) támogatást igényelni.</p> <p>Az ezzel kapcsolatos hatályos jogszabály szerint ebből az alapból számos jogcímen folyósítható támogatás, ezek egyike fejlesztést-szerkezetátalakítást szolgál, másik része bizonyos gazdálkodási hátrányok ellensúlyozását szolgáló, úgynevezett kompenzációs kifizetés. A jogcímek zöme gazdákat, a mezőgazdálkodást folytató gazdaságokat és élelmiszer-feldolgozó vállalkozásokat érint.</p> <p>Ahhoz hogy egy tagország (vagy régiója) jogosult legyen az alap támogatásaira, egy vidékfejlesztési stratégiára épülő, előírt tartalmú tervben (programban) meg kell tervezni a tagország számára rendelkezésre álló pénzügyi források felhasználását, abban meg kell jelölni többek között az Irányító hatóságot, a kifizető ügynökséget és a Monitoring Bizottság összetételét is.</p>
Európai Regionális Fejlesztési Alap – ERFA	<p>Az Európai Unió egyik, 1975 óta létező pénzügyi alapja (a Strukturális Alapok része, az EMVA után a második legnagyobb forrással rendelkező), melynek célja, hogy a régiók között mutatkozó egyenlőtlenségek mérséklésével erősítse az Európai Unió gazdasági és társadalmi kohézióját. Többféle fejlesztést finanszíroz. A fontosabbak: termelő beruházás, vállalkozói szellem, közlekedési és környezetvédelmi infrastruktúra, kutatás és technológia, innováció, információs társadalom, fenntartható fejlődés.</p>
Európai Szociális Alap – ESZA	<p>Az Európai Unió egyik, 1957-ben létrehozott (legrégebbi) pénzügyi alapja (a Strukturális Alapok része), a foglalkoztatás javítását és a munkába állás esélyeinek növelését, az emberi erőforrás fejlesztését szolgálja az EU tagországaiban. Az alap által nyújtott támogatás 2007-2013 közötti időszakban a „konvergencia” és a „regionális versenyképesség és foglalkoztatás” EU célkitűzésekre használható fel.</p>

<p>EVH – Európai Vidékfejlesztési Hálózat</p>	<p>Az Európai Bizottság működteti a mostani programidőszakban, 2008 óta. Nyitott információs hálózat a vidék fejlesztése érdekében, elsősorban a helyi (vidéken tevékenykedő) csoportokat, szereplőket segíti. Fő feladata a vidékfejlesztési intézkedésekkel kapcsolatos információk gyűjtése, elemzése és terjesztése, a tagországokban bevált vidékfejlesztési gyakorlatok átadása (közvetítése), különböző vidékfejlesztéssel kapcsolatos találkozók, szemináriumok szervezése közösségi szinten. Munkáját lényegében egy, a tagországok delegáltjaiból álló úgynevezett Koordinációs Bizottság irányítja.</p>
<p>GDP</p>	<p>GDP [(Gross Domestic Product) - bruttó hazai termék, a hozzáadott értékek (value added) összege] az egy adott területen (ország, régió) és egy adott időszakon belül (általában egy év) megtermelt javak és szolgáltatások gazdasági értéke. Az EU-ban a tagországok és régiók gazdasági fejlettségének összehasonlításakor általánosan használják az egy főre jutó GDP-t úgy, hogy az EU átlagot veszik 100%-nak, és ehhez viszonyítják a tagországok, régiók fajlagos értékeit. A tagállamok közötti összehasonlításban az egy főre jutó GDP-t általában vásárlóerő-paritáson (PPP) veszik számításba.</p>
<p>GNI</p>	<p>GNI (Gross National Income) - Bruttó Nemzeti Jövedelem. A GDP módosított formája. Attól több a külföldről beáramló, és kevesebb a külföldre kiáramló elsődleges jövedelmekkel.</p>
<p>HACS</p>	<p>A Leader keretében működő Helyi Akciócsoportok általánosan használt rövid elnevezése. Ezek a csoportok a mostani programidőszakban (2007-2013) tulajdonképpen helyi vidékfejlesztési stratégiát valósítanak meg</p>
<p>HOP – Halászati Operatív Program</p>	<p>Az EU 2006-ban létrehozta az Európai Halászati Alapot (EHA), a halászat (tengeri és belvízi halászat) fenntartható fejlesztésének támogatására. Az Alapból Magyarország is részesedik, mintegy 7,6 milliárd forint értékben. Az Alap felhasználását meg kellett tervezni, erre szolgál „Magyarország Nemzeti Halászati Stratégiai Terve a 2007-2013” és a Halászati Operatív Program (HOP).</p>
<p>Integrált vidékfejlesztés</p>	<p>Több, az agrárgazdaságon kívüli szektorokat is átfogó gazdaság- és egyéb fejlesztések szerves egysége, a különböző politikák összekapcsolása (szociálpolitika, környezetvédelem) és érvényesítése a vidéki népesség, a vidék érdekében.</p>
<p>Intézkedés (EU által pénzforrásokkal támogatott)</p>	<p>A különböző tervdokumentumokban bizonyos célok elérésére, a nehézségek (hátrányok) leküzdésére megtervezett és valamelyik pénzügyi alap támogatását élvező, a hazai szóhasználatban általánosan elterjedt „támogatási jogcím” megfelelője. Az intézkedések többsége társfinanszírozásban valósulhat meg, melyben jellemzően közpénz (EU és nemzeti támogatás, esetleg önkormányzatok hozzájárulása) és magánforrás is megjelenik”.</p>
<p>Irányító Hatóság (IH)</p>	<p>Az EU tagországban az a hatóság (rendszerint minisztérium), amely az érintett (EU támogatással megvalósuló) program</p>

	<p>megvalósításáért teljes felelősséggel tartozik. Felelőssége kiterjed a támogatási rendszer működtetésére, a monitoringra, a statisztikai adatszolgáltatásra, a tájékoztatási kötelezettségre, az éves előrehaladási jelentések elkészítésére, a program értékelésére. Bizonyos feladatokat másra átruházhat, de ezzel nem szűnik meg a feladat ellátásával kapcsolatos felelőssége!</p>
KAP (CAP) – Közös Agrárpolitika	<p>Az Európai Unió bizonyos politikákat az unió szintjén összehangol, ezek között az agrárpolitika a legjelentősebb, hiszen a közösségi költségvetés legnagyobb arányú tétele (felénél nagyobb hányada!). Eredendően arra irányult, hogy az akkori Közösség számára önellátást teremtsen alapvető élelmiszerekből (vagyis a szükségletének megfelelő mennyiséget termeljen) és ezzel együtt a gazdák számára más szektorokkal való összehasonlításban méltányos jövedelmet garantáljon. Ezért a közösség költségvetéséből a termelés mennyiségétől is függő támogatást folyósítottak. A Közös Agrárpolitika többször változott (KAP reform), a változásokból két igen fontos elemet ki kell emelni. Az egyik: ma már a támogatás mértéke a termelés mennyiségétől gyakorlatilag nem függ (2003-2004. évi KAP reform óta, azért, hogy elkerüljék a túltermelést), ezért az úgynevezett intervenció lehetősége (vagyis, hogy minden megtermelt termést a költségeket fedező áron átvettek a gazdáktól) is megszűnt gyakorlatilag. A másik lényeges elem, hogy a KAP része, második pillére lett a vidékfejlesztés (és annak finanszírozása). Ez a szerves kapcsolódás intézményesen a 2000-2006 közötti programidőszakban jelenik meg először. Itt is megjegyezzük, hogy az úgynevezett agrár-vidékfejlesztésről van szó (erről bővebben lásd: a „Vidékfejlesztés” és az „Agrár-vidékfejlesztés” cím alatt).</p> <p>A nemzeti agrárpolitikák (tagországi agrárpolitikák) nem tartalmazhatnak a KAP-al ellentétes elemeket, csak annak keretei között működhetnek!</p>
Kedvezményezett	<p>Köz- vagy a magánszférához tartozó vállalkozások, amelyek egyedi (fejlesztési) tervet hajtanak végre (valamelyik Operatív programhoz, vagy az ÚMVP-hez kapcsolódva), és ehhez támogatásban részesülnek (támogatásra jogosultak).</p>
Kistérség, statisztikai kistérség	<p>A kistérség kétféle tartalommal használatos fogalom.</p> <p>(1) statisztikai területi egység, az európai statisztikai rendszerben LAU 1 szint (korábban NUTS 4).</p> <p>(2) Több település funkcionális együttműködéseként önkormányzati társulások formájában létrejött terület, mely nem követi szükségszerűen a statisztikai kistérségek határait. A kistérség a települések között létező funkcionális – lakóhelyi, közlekedési, középfokú ellátási (oktatás, egészségügy, kereskedelem) – kapcsolatrendszerek összessége alapján behatárolható területfejlesztési-statisztikai egység, egymással intenzív kapcsolatban lévő, önszerveződő, egymással határos települések összessége.</p> <p>A kistérségi rendszerben a települések kapcsolataik révén egy központi településhez vonzódnak. A rendszerben minden város egyúttal vonzásközpont (társközpont), de vannak községi jogállású vonzásközpontok is. A kistérségi rendszert a</p>

	<p>KSH megyei igazgatóságain és az önkormányzatoknál, valamint más területi, településhálózati kérdésekkel foglalkozó intézményeknél dolgozó munkatársak együttműködésével és véleménycseréje alapján alakították ki. Megnevezésük (elnevezésük) a központi település neve alapján történt.</p> <p>Egy-egy kistérség a hozzá sorolt települések teljes területét magában foglalja és minden település csak egy kistérségbe tartozik. A kistérségek határai illeszkednek a nagyobb közigazgatási egységek (régió, a megye), valamint más kistérség határaihoz, többé-kevésbé megegyeznek a régebbi (korábban létező) járások határaival (habár több kistérség van, mint amennyi járás volt). Ugyan a területének nagyságát tekintve a kistérség közel áll a járáshoz, csak részben tekinthető a járás utódjának, mivel az igazságszolgáltatás és a hatósági tevékenység illetékességi köreit nem határozza meg.</p>
Kohéziós Alap (EU)	<p>Az Európai Unió egyik – a tagországok gazdasági és társadalmi-szociális kohéziójának erősítése céljából létrehozott – pénzügyi alapja. Kifejezetten nagy, hatásaiban jellemzően a tagországon túlmutató környezetvédelmi és infrastruktúra fejlesztéseket (a transzeurópai közlekedési hálózatok kiépítése), az energiahatékonyságot és a megújuló energia térnyerését támogatja. Az Alap forrása 2007-2013 között 69,6 milliárd euró.</p> <p>A 2007-2013 közötti időszakban azok a tagállamok jogosultak a Kohéziós Alapból nyújtott támogatásra, amelyek esetében a 2001–2003 közötti időszakra vonatkozó, vásárlóerő-paritáson mért és a közösségi adatok alapján számított bruttó nemzeti jövedelem (GNI) nem éri el az EU-25 GNI átlagának 90%-át, és amelyek rendelkeznek a gazdasági konvergencia-feltételek teljesítésére irányuló programmal. A Kohéziós Alapból támogatásra jogosultak azok a tagállamok is, amelyek támogathatósága továbbra is fennállna, amennyiben a GNI-re vetített támogathatósági küszöbértéke az EU-15 átlagának 90%-a maradt volna (vagyis ha az EU nem bővült volna új tagállamokkal, ezért a viszonyítási szint magasabb lett volna), ám megszűnt támogathatóságuk, mivel esetükben az egy főre jutó nominális GNI meghaladja az EU-25 tagállamra számított GNI 90%-át. Ezek a tagállamok átmeneti és egyedi alapon jogosultak a Kohéziós Alapból a „konvergencia” célkitűzés alapján nyújtott támogatásra. Az Alap kedvezményezettje Magyarország is.</p>
Kohéziós országok	<p>Azokra az EU tagországokra használt elnevezés, melyek jogosultak a Kohéziós Alap (KA) támogatásaira.</p>
Kohéziós politika	<p>Az EU (EK) alapszerződése is tartalmazta azt az előírást, hogy a Közösség a gazdasági és társadalmi kohéziójának erősítése céljából csökkentenie kell a különböző régiók fejlettségi szintje közötti egyenlőtlenségeket, és a kedvezőtlen helyzetű régiók vagy szigetek – ideértve a vidéki térségeket is – elmaradottságát. A Megvalósítását a jelenlegi programidőszakban a Kohéziós Alap támogatja, de a Strukturális Alapok, valamint az EMVA, a HA is szolgálják ennek a célnak az elérését, ezen alapok működének összehangolása révén.</p>

Konvergencia (régió)	<p>A 2007-2013 közötti időszakban az EU három fontos cél támogatására fordítja a SA forrásait: konvergencia, regionális versenyképesség és foglalkoztatás, európai területi együttműködés. A konvergencia régió kifejezést az EU legszegényebb régióira használják [ahol a vásárlóerő-paritáson mért, egy főre jutó bruttó nemzeti termék (GDP) kisebb, mint a közösségi (EU 25) átlag 75%-a], melyek a Strukturális Alapok támogatásaira jogosultak, azért hogy meggyorsítsák felzárkózásukat. A csatlakozáskor Magyarország minden régiója ebbe a körbe tartozott, az új programidőszakban egy régiója (Közép-Magyarország) már nem tartozik ide, de még átmenetileg, egyedi döntéssel támogatható (A Tanács 1083/2006/EK rendelete 8. cikk 1. bekezdés szerint). Az EMVA támogatások folyósítása nincs konvergencia régiókra korlátozva.</p>
Konvergencia célkitűzés	<p>A konvergencia kifejezés eredendően (matematika) összehajlást, összetartozást jelent. Az Európai Regionális Fejlesztési Alapra (ERFA), az Európai Szociális Alapra (ESZA) és a Kohéziós Alapra (KA) vonatkozó közösségi jogszabályok szerint a legkevésbé fejlett tagállamokra és régiókra vonatkozó fellépés célkitűzése (a 2007 és 2013 közötti időszakban), hogy elősegítsék az említett tagországok és régiók fejlődését, felzárkózását (2007-2013 közötti programidőszakban erre fordítják a SA mintegy 80 százalékát).</p>
Közkiadás	<p>Bizonyos műveletek, fejlesztések finanszírozásához nyújtott bármely olyan közpénzből történő hozzájárulás, amely az állami, regionális vagy helyi közigazgatási szervek költségvetéséből, és az Európai Közösségek költségvetéséből származik. A közkiadást több szinten is kimutatják, például egy program szintjén az úgynevezett indikatív pénzügyi táblában, de akár egy intézkedés szintjén is. Az EU Strukturális Alapjai általában az elismerhető költségek legfeljebb 85%-át finanszírozzák, az EMVA hozzájárulás – intézkedésektől is függően – 70% körül alakul. Magyarországon a közkiadás az EU és nemzeti költségvetésből származó támogatások összege, más szintről (régiók) nem származik forrás.</p>
Közösségi kezdeményezések (iniciatívák)	<p>Az EU 1989 óta úgynevezett közösségi kezdeményezéseket is finanszíroznak a Strukturális Alapok keretéből. Erre az alapok kisebb, de nem jelentéktelen hányadát fordítják, például 1994-1999 közötti időszakra a szabályozás a Strukturális Alapok költségvetési előirányzatának 9%-át fordította közösségi kezdeményezésekre. A közösségi kezdeményezésekkel az Európai Bizottság speciális regionális fejlődési problémákat kíván kezelni, valamint előre nem látható válságokat leküzdeni. Az Interreg <i>például</i> határokon túli együttműködéseket (tagország és nem tagország között), az URBAN közepes és nagyvárosok problémás körzeteinek gazdasági és szociális újjászervezését, a Leader a vidéki térségek fejlesztését szolgálta (szolgálja). Megjegyzés: erről bővebben a Leader címszó alatt!</p>
LAU – NUTS	<p>Lásd: NUTS – LAU földrajzi alapú területi besorolás és kódrendszer</p>

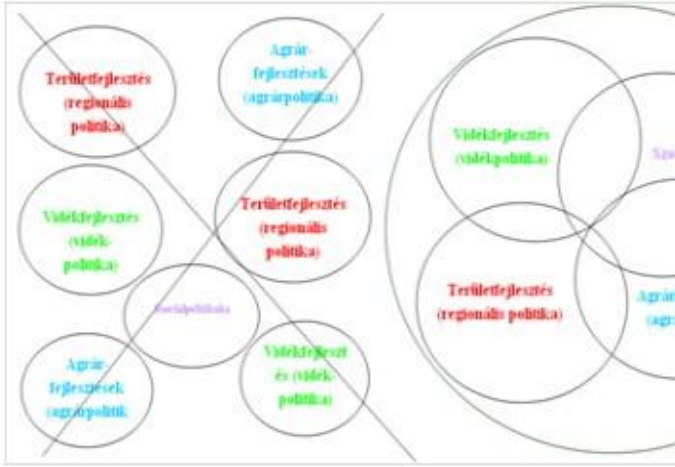
<p>Leader</p>	<p>A francia elnevezés (Liaison Entre Actions pour le Developpement de l'Economie Rurale - közösségi kezdeményezés a vidéki gazdaság fejlesztéséért) szavainak kezdő betűiből eredő betűszó, az Európai Közösség (EK) egyik (és talán leginkább sikeres), úgynevezett közösségi kezdeményezésű programja. 1991-ben indult (vidéken a helyi gazdaságfejlesztési kezdeményezések ösztönzésére, támogatására), majd Leader II, azt követően (200-2006) pedig Leader+ néven futott. A mostani programidőszakban a vidékfejlesztés egyik, az EMVA-ból támogatott intézkedéscsoportja (az úgynevezett 4. tengely), de a többi intézkedések végrehajtásánál is ajánlják az úgynevezett Leader típusú megközelítést. A vidékfejlesztési intézkedések zöme egy-egy gazdálkodót érint, a Leader-re viszont a területi (térségi) megközelítés jellemző, szervezeti egységei (akciócsoportok) helyi-területi vetületű stratégiát valósítanak meg, az általuk kiválasztott projektek támogatásával. A Leader tengelyre az EMVA források minimum 5%-át, az új tagországokban (a programidőszak átlagában) 2,5%-át kell fordítani.</p>
<p>Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH)</p>	<p>Az Európai Unió Tanácsának a vidékfejlesztésről szóló hatályos rendelete az Európai Vidékfejlesztési Hálózat (EVH) a tagországok nemzeti vidéki hálózatának létrehozását kötelezővé tette, előírva, hogy a hálózatba a közigazgatási szerveket és a civil szféra más – a vidékfejlesztésben érdekelt – szervezeteit is be kell szervezni. Magyarországon kormányhatározat írja elő a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat létrehozását. A hálózatnak a legfontosabb célja „a vidékfejlesztési szereplők információs hálózatba foglalása, az önkormányzatok, a társadalmi és a gazdálkodó szervezetek közötti együttműködés elősegítése”. Tevékenységéről lásd: (http://www.mnvh.eu)</p>
<p>Mezőgazdaság</p>	<p>Magában foglalja a mező-, erdő és vadgazdálkodást, továbbá a halászatot (a statisztika szerint: A+B nemzetgazdasági ágak). A mezőgazdasággal kapcsolatos különböző statisztikai adatközlések (például a bruttó hazai termék, a foglalkoztatottak száma)– ha nincs külön megjelölés – erre a gyűjtőfogalomra vonatkoznak. A szakirodalomban gyakran használt szinonimája: agrárgazdaság (újabban a nem igazán szerencsés kifejezés az „agrárium” is). A kapcsolódó „élelmiszergazdaság” elnevezés mezőgazdaságot és az élelmiszer-feldolgozást (élelmiszeripart) foglalja magában. Nem statisztikai kategória, az élelmiszeripar adatai az iparon belül szerepelnek.</p>
<p>Monitoring (nyomonkövetés) EU támogatások</p>	<p>Minden program megvalósulását szükségszerűen értékelni és minősíteni kell, sok esetben pedig már a megvalósítás során szükség van beavatkozásra, a program módosítására (mert például bizonyos intézkedések iránt az érdekeltek közömbösek). Ezért a program indításától kezdve folyamatosan figyelni kell a magvalósítást, számszerű és egyéb információk alapján értékelni a teljesítést (például időarányosan hol tart). Ezt nevezzük (a tevékenységet leegyszerűsítve) monitoringnak, nyomonkövetésnek. Az EU által pénzügyileg is támogatott programok esetében Monitoring Bizottság (MB) felállítása kötelező, mely a</p>

	<p>tervben (programban) rögzített összetételű és a működését is előre rögzítik (mindezeket jogi szabályozás szerint). A bizottságokban a civil szféra (civil szervezetek) és az érdekképviseltek szerepeltetése kötelező.</p>
MVH	<p>Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Hivatal. Igen nagy létszámú (másfél ezer fős) állami hivatal. Az elnevezés kicsit félrevezető, hiszen a hivatal egyrészt kifizető ügynökség (a közvetlen mezőgazdasági támogatások és vidékfejlesztési támogatások kifizetésével kapcsolatos feladatokat végzi), másrészt a gazdák, a gazdálkodók irányában igen széleskörű tájékoztatási feladatokat is ellát.</p>
NFÜ	<p>A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, melyet a kormány hozott létre a Nemzeti Fejlesztési Hivatalból és a Nemzeti Fejlesztési Terv végrehajtását irányító szervezetekből azért, hogy egy hatékonyabb és átláthatóbb intézményrendszer segítse az európai uniós támogatások eredményes felhasználását a 2007-2013 közötti időszakban. Az NFÜ keretében működnek az OP-k irányító hatóságai. Az NFÜ élén elnök áll, alatta lévő szervezeti szinten „végrehajtási elnökhelyettes” tevékenykedik, akihez a különböző OP-k irányító hatóságai (a hét regionális OP-nak egy) tartoznak. Az Ügynökség honlapján (http://www.nfu.hu/) az Új Magyarország Fejlesztési Tervvel kapcsolatos összes fontos információ (a fejlesztéspolitikai dokumentumok és azok társadalmi egyeztetésének eredményei, OP-k, a források felhasználásáról készült napi statisztikák, a nyertes pályázatok főbb adatai, pályázati információk, jogszabályok) megtalálható.</p>
NUTS – LAU földrajzi alapú területi besorolás és kódrendszer	<p>Az EU által készített földrajzi alapú kódolási (területi besorolási) rendszer, mely a francia elnevezés (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) rövidítéseként NUTS elnevezéssel terjedt el. A név magyar jelentése: Statisztikai Célú Területi Egységek Nomenklatúrája (kódjegyzéke). A rendszer statisztikai célból, az országok adminisztratív egységeinek azonosítása miatt hozták létre, hiszen köztudott, hogy az Európai Unió tagországai nagyon eltérő közigazgatási rendszerben működnek, az egyes területi-közigazgatási egységek elnevezése is nagyon különböző. Németországban például nincsenek megyék (mint nálunk), de vannak tartományok (köztük például a Bajor tartomány, melynek az elnevezése Bajor Szabad Állam). hasonló az igazgatási rendszer a Szomszédos Ausztriában is. A tartományok nagyfokú önállósággal (és például adóbevétellel is) rendelkeznek (nálunk nincsenek tartományok, vagy azoknak megfelelő közigazgatási egységek). A NUTS rendszert tehát alapvetően azzal a céllal hozták létre, hogy a tagországok területét (többek között az összehasonlító elemzésekhez) azonos (elnevezésben is azonos) egységekre tagolják. A rendszert csak az EU területén használják, az új tagországokra is kiterjesztve.</p> <p>A NUTS-kódok első két számjegye az országra utal, a harmadik számjegy a legmagasabb szintű adminisztratív körzetet jelenti, míg a többi számjegy a másodikat, valamint a harmadikat. Abban az esetben, ha valamelyik szinten több mint 9 egység van, a számsor megszakítás nélkül folytatódik.</p>

	<p>Jelenleg 3 szint van definiálva, eredetileg 5 szint volt, a NUTS4, valamint a NUTS5 szintet is használták. 2003-tól ez utóbbiakat a „LAU” (local administrative units) elnevezéssel helyettesítették, két szintet elkülönítve (LAU1 és LAU2). A LAU magyarul helyi közigazgatási egységeket jelent, de Magyarországon még általánosan nem használt megnevezés (elnevezés).</p> <p>Magyarországon a NUTS1-es szintet az országrészek alkotják (Dunántúl, Közép-Magyarország, valamint az Alföld- és Észak), a NUTS2-es szintnek a statisztikai régiók (7 régió) felelnek meg, míg a NUTS3 szinten helyezkedik el a megyerendszer (19 megye + a főváros). A LAU1 szintet (NUTS4) a kistérségek (174 kistérség), a LAU2 szintet (a települések (34152 település) alkotják.</p> <p>Az EU a különböző elemzéseit általában a NUTSII területi szintre készíti és a támogatási jogosultságokat is ezekre a szintekre határozzák meg.</p>
NVT	<p>Nemzeti Vidékfejlesztési Terv az EMOGA Garancia Részlege támogatásaira (2000-2006)</p> <p>Magyarország 2004 májusában csatlakozott az Európai Unióhoz. A csatlakozás előtt időszakban a vidékfejlesztéssel kapcsolatban működött egy úgynevezett „előcsatlakozási program”, a SAPARD program, mely – ha időközben nem történik meg a csatlakozás, 2006-al bezárólag működött volna – 2004-ben véget ért és Magyarország is megtervezte a tagországokra érvényes szabályok szerint a vidékfejlesztési intézkedéseit, melyeket az EU pénzügyileg támogatott.</p> <p>Egy jogszabály alapján, de két tervdokumentum született, az AVOP és az NVT. Az NVT a hatályos EU jogszabály (az 1257/1999 EK Tanácsi rendelet) szerint tervezhető (az EU által támogatott) vidékfejlesztési intézkedések közül az úgynevezett kísérő intézkedéseket tartalmazta. Ezek az intézkedések csak mezőgazdasági tevékenységet folytatókat érintették, valójában nem fejlesztési pénzek, hanem (árbevétel szerű) általában kompensációs jellegű kifizetések, melyeket a jogosultak igénylés alapján kaphattak meg.</p>
OECD	<p>Gazdasági Együttműködés és Fejlesztés Szervezete. Az OECD betűszó a szervezet angol nevének – <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> – rövidítése. Igen régóta, 1961-től működő (kezdetben csak nyugat-európai országokat tömörítő) nemzetközi szervezet, melynek fő célja a tagállamok gazdasági, kereskedelmi és pénzügyi tevékenységének összehangolása. Tevékenységével azt igyekszik elérni, hogy a tagországaiban gyors legyen a gazdasági növekedés, magas szintű a foglalkoztatottság és életszínvonal, a pénzügyi helyzet pedig stabil legyen. A szervezet tagjai a gazdaságilag viszonylag fejlett országok. Az OECD-hez Magyarország 1996-ban csatlakozott. A szervezetnek semmilyen nemzetközi jogi, vagy egyéb (szankcionálási) eszköze nincs arra nézve, hogy a tagországra hasson, elsősorban meggyőzésre hagyatkozik és konszenzus határozatokra törekszik.</p>

OFA	<p>Országos Foglalkoztatási Közalapítvány 1992. óta pályázati rendszerben a foglalkoztatás bővítését, a munkanélküliség enyhítését igyekszik elősegíteni hazai finanszírozással (Munkaerő-piaci Alap). A létrehozása óta több mint ötszáz ezer hátrányos helyzetű ember munkához jutását segítette elő, közel 5000 projekt támogatásán keresztül, 38,4 milliárd forint kihelyezésével. Területfejlesztés és vidékfejlesztés szempontjából is fontos alapítvány. Az EQUAL Közösségi Kezdeményezés (Európai Unió) magyarországi megvalósítójaként azokat a kísérleti kezdeményezéseket támogatja, amelyek a valamilyen ok miatt (etnikai vagy nemi hovatartozás, fogyatékoság, életkorral kapcsolatos diszkrimináció; alacsony iskolai végzettség; szakképzettség hiány) munkát vállalni nem tudó, hátrányos helyzetű emberek képzését, munkához jutását, foglalkoztatását segítik elő. Többek között a vidéki hátrányos helyzetű emberek sorsán is igyekszik könnyíteni a szociális földprogram támogatásával.</p>
OFK	<p>Az Országgyűlés 2005-ben 15 évre (2020-ig terjedő időszakra) szóló Országos Fejlesztéspolitikai Konceptiót (OFK) fogadott el határozattal [96/2005. (XII. 25.) OGY határozat az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióról], mely az OTK-val együtt alapvető fontosságú tervezési dokumentum. Az OFK-ban azt a célt fogalmazta meg az Országgyűlés, hogy „Magyarország 2020-ra Európa legdinamikusabban fejlődő, az uniós átlagot meghaladó fejlettséggel rendelkező, a fenntartható fejlődés szempontjait is követő országai közé tartozzon, ahol ennek eredményeként a jelenleginél:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) több a munkahely, b) magasabbak a jövedelmek, c) biztonságos, tiszta és jó minőségű a környezet, d) egészséges és hosszabb az élet.”
Operatív program (OP)	<p>Az EU tagállam által az Európai Bizottsághoz benyújtott és a Bizottság által elfogadott dokumentum, amely összefüggő prioritások alkalmazásával fejlesztési stratégiát határoz meg, amelynek megvalósításához valamely alpból (ERFA, ESZA), illetve a „konvergencia” célkitűzés esetében a Kohéziós Alpból és az ERFA-ból támogatást vesznek (vehetnek) igénybe.</p>
OTK – Országos Területfejlesztési Konceptió	<p>Az Országgyűlés által, a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. Törvény alapján határozattal [35/1998. (III. 20.) OGY határozat] 1998-ban elfogadott területfejlesztési konceptió (az első OTK). Az OTK – az említett törvény rendelkezésére is tekintettel 2005-ben felülvizsgáltra került (a területi folyamatokról részletes értékelés készült) és az Országgyűlés a 97/2005 (XII. 25.) OGY Határozattal elfogadta az újabb (második, jelenleg is hatályos) Konceptiót. A Konceptió meghatározza az ország területi jövőképét, a jövőkép eléréséhez vezető átfogó, hosszú távú területfejlesztési politikai célkitűzéseket, a középtávú területi célokat, továbbá területi prioritásokat fogalmaz meg a szakpolitikák számára és meghatározza az eszköz- és intézményrendszeri feltételeket és tartalmazza a régiók saját</p>

	<p>koncepcionális céljait is.</p> <p>Az OTK-val önálló modul foglalkozik: „5. Az Országos Területfejlesztési Koncepció. A regionális politika megvalósításának pénzügyi forrásai és intézményei”.</p>
<p>Politikák (gazdasági és egyéb politikák) kapcsolódása</p>	<p>A témakörrel kapcsolatban (vidék és területfejlesztés) a regionális politika, a vidékpolitika, az agrárpolitika, környezetpolitika (környezetvédelem) és a gazdaságpolitika kapcsolata (kapcsolódása) kiemelendő, nem lebecsülve más politikákat (például a szociálpolitika). Természetes, hogy minden szakterület (szakmapolitika) érdekelt képviselőiben valamilyen szinten él egyfajta elfogultság az általuk művelt (esetleg irányított) szakterület iránt, ami abban nyilvánul meg, hogy fontosságát szerepét az indokolnál jelentősebbnek (esetleg meghatározónak) ítélik.</p> <p>Az a helyes, ha az említett politikák kapcsolódásában, nem a hierarchiát, az alá-fölrendeltségi viszonyt keressük (és hangsúlyozzuk), hanem az egymástól való kölcsönös függőséget, ebből eredően pedig az összehangolás igényét, ésszerűségét (mert mindegyik végső célja a nemzetgazdaság teljesítményének növelése)!</p> <p>A kapcsolódás a következő sematikus ábrázolással – ahol körök jelzik a különböző politikákat – érzékeltetjük.</p> <p>Nem helyes, ha körök egymástól függetlenül (egymás érintése nélkül) helyezkednek el (minden politika a többitől függetlenül járja a maga útját), különösen nem, ha egyik a másikat eltakarja, (elnyomja, mert „felsőbbrendű”).</p> <p>Normális esetben a körök (a politikák) egymást érintik, kisebb-nagyobb mértékben átfedik (de nem takarják el), és mindegyik egy nagyobb körön belül (ami a nemzetgazdasági cél) helyezkedik el.</p>
<p>Régió (a magyar szóhasználatban)</p>	<p>Leggyakrabban az úgynevezett „Tervezési-statisztikai (nagy) régiókra” használatos elnevezés, vagyis: több megye (a főváros) területére kiterjedő, az érintett megyék közigazgatási határával határolt, egybefüggő tervezési, illetve statisztikai területi egység. (A NUTS rendszer szerint a NUTSII szint)</p> <p>Magyarország – a regionális felosztás szerint – hét tervezési-</p>

	<p>statisztikai régióból áll:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Közép-Magyarország (Budapest, Pest megye); • Közép-Dunántúl (Fejér-, Komárom-Esztergom-, Veszprém megye); • Nyugat-Dunántúl (Győr-Moson-Sopron-, Vas-, Zala megye); • Dél-Dunántúl (Baranya-, Somogy-, Tolna megye); • Észak-Magyarország (Borsod-Abaúj-Zemplén-, Heves-, Nógrád megye); • Észak-Alföld (Hajdú-Bihar-, Jász-Nagykun-Szolnok-, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye); • Dél-Alföld (Bács-Kiskun-, Békés-, Csongrád megye). <p>Használatos még:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fejlesztési régió:: egy vagy több megyére (a fővárosra), vagy azok meghatározott területére kiterjedő, társadalmi, gazdasági vagy környezeti szempontból együtt kezelendő területi egység. • Funkcionális régió:: Sajátos funkció (feladat) ellátására kialakított területi egység (Balaton kiemelt üdülőkörzete, fővárosi agglomeráció). <p>A régió Magyarország földrajzi tájak szerinti felosztásában (rendszerint felosztás) is használt fogalom (lásd: 3. modul)</p>
Regionális politika	Lásd: Területfejlesztési politika – regionális politika
Regionális politika (EU)	Az Európai Unió egyik legfontosabb közös politikája, amely a régiók (térségek) közötti különbségek mérséklését célozza. Fontos pénzügyi eszközei a Strukturális Alapok. Igen szoros a kapcsolata a kohéziós politikával.
Rendelet (EU - regulation)	Az EU "legerősebb", kötelező jogszabályfajtája, minden tagországra általánosan érvényes, anélkül, hogy a nemzeti jogba külön át kellene emelni (közvetlen hatály).
Sapard program	Mezőgazdaság- és vidékfejlesztési programot jelent, amit az EU indított a tagjelölt országok számára. (Az elnevezése a program angol nevének kezdőbetűiből képzett betűszó alapján – Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development). Úgynevezett előcsatlakozási program volt (eredetileg a 2000-2006 közötti időszakra, de a 2004. évi csatlakozás miatt nem fejeződött be, helyette elindult az AVOP és az NVT), évi mintegy 10 milliárd Ft EU pénzügyi forrással. A jelentősége nem a pénzügyi forrás nagyságából eredt (az akkori egy évi agrár- és vidékfejlesztési támogatásokhoz képest a program forrása mintegy 8%-nyi volt), hanem abban állt, hogy Magyarország (mint más tagjelöltek is) ennek segítségével jórészt felkészültek az EU vidékfejlesztési forrásainak fogadására (így például megtanultuk az EU logika szerinti programozást,

	megkezdődött az intézményrendszer kiépítése, a pályázati rendszer kialakítása és működtetése).
Strukturális Alapok (EU)	<p>Az Európai Közösség alapszerződése, majd annak kibővítése a Közösség gazdasági és szociális összetartásának erősítése érdekében azt a célt tűzte ki, hogy csökkenteni kell az egyes régiók közötti eltéréseket és a leghátrányosabb helyzetű térségek felemelkedését pénzügyi alapok létrehozásával is támogatni kell. Ebből a célból hozták létre a Strukturális Alapokat. Jelenleg (2007-2013) ide tartozik (az alapok elnevezése után zárójelben a magyar, azt követően az angol nyelvű rövid elnevezésük szerepel) az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA – ERDF) és az Európai Szociális Alap (ESZA – ESF). Lásd még: ERFA és ESZA címszavak.</p> <p>2000 és 2006 között az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap (EMOGA-EAGGF) Orientációs részlege is ide tartozott. Az agrárgazdaságot támogatta, nevezetesen az üzemi struktúrák hatékonyságának javítását, a termékváltást (a diverzifikálást) és mezőgazdasági termékek minőségének javítását (élelmiszer-feldolgozás), továbbá a vidéki térségek fejlesztést (falumegújítás, falusi idegenforgalom, szolgáltatások fejlesztése, infrastruktúra) is segítette. A jelenlegi programidőszakban (2007-2013) a vidékfejlesztés támogatását egy önálló alap a Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) vette át, mely nem tartozik a Strukturális Alapok körébe.</p>
Technikai segítségnyújtás (TS)	Az EU által támogatott programoknak egy sajátos intézkedése, melynek pénzügyi kerete a program előkészítő, irányítási, monitoring, értékelési, tájékoztatási és ellenőrzési tevékenysége költségeinek fedezésére szolgál. A program EU támogatásának legfeljebb 4%-a fordítható erre a célra.
Tengely	Összefüggő intézkedéscsomag, amely egy vagy több célkitűzéshez hozzájáruló konkrét célokkal bír.
Térség (a magyar szóhasználatban):	A különböző területi egységek (a régió, a megye, a kiemelt térség és a kistérség) összefoglaló elnevezése , különböző területi egységek általános megnevezésére használt fogalom.
Területfejlesztés	Az országra, valamint térségeire kiterjedő társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása, továbbá a különböző időtávú átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása, összehangolása és megvalósítása a fejlesztési programok keretében, érvényesítése az egyéb ágazati döntésekben.
Területfejlesztési politika – regionális politika	Az ország és az egyes térségek területi fejlődése fő irányainak, fejlesztési stratégiai céljainak és az ezek elérését segítő legfontosabb eszközöknek hosszabb időtávra szóló meghatározása és érvényesítése. Az Európai Unióban (gyakran nálunk is) nem a területfejlesztési politika, hanem a regionális politika elnevezést használják (szinonim kifejezés).
Területfejlesztési program (terv)	A területfejlesztési koncepció alapján kidolgozott középtávú cselekvési terv, amely stratégiai és operatív programokra épül.

<p>Területfejlesztési törvény (szabatosan: a területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvény)</p>	<p>Az 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről. Az országgyűlés által 1996-ban alkotott törvény (Módosította: 1999. évi XCII. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény módosításáról) a legmagasabb szintű jogszabály a területfejlesztés tárgykörében, mely már az Európai Unióban követett elvek alapján készült. Ez vezeti be a máig is használt fogalmakat, tartalmazza a területfejlesztés főbb céljait, eszközeit, intézményeit.</p>
<p>Vidék</p>	<p>Nincs általánosan elfogadott, „kötelező érvényű” vidék meghatározás sem a nemzetközi, sem a hazai gyakorlatban, illetve szakirodalomban. A különböző meghatározások jellemzően a népsűrűségből indulnak ki, figyelembe veszik a települések jellegét, és azt, hogy különböző létesítményekkel milyen sűrűn beépített, és amennyire jelentős a mezőgazdálkodás (tágabban az élelmiszergazdaság) egy-egy térségben.</p> <p>Vidéknek az ország azon „lazán beépített” részeit tekintjük, ahol viszonylag alacsony a népsűrűség, gazdasági életében (gazdasági teljesítmény, foglalkoztatottság) az élelmiszergazdaság szerepe, a tájhasználatában pedig a mezőgazdaság viszonylag jelentős.</p> <p>Magyarországon a vidékhez, a vidékieshez a köznapi életben (gyakran a szakmai nyelvben is) nagyon helytelenül kimondatlanul is pejoratív¹ jelző társul.</p> <p>Amikor a vidékről, mint beavatkozási térségtípusról beszélünk – a vidék hátrányos helyzetét javító valamilyen intézkedés, vagy program kapcsán – akkor a vidéknek azt a részét, amely a beavatkozás kedvezményezettje, konkrét mutatókkal lehatároljuk.</p>
<p>Vidékfejlesztés</p>	<p>A vidékfejlesztés olyan komplex tevékenység, melynek a végső célja, hogy a vidéki térségek – elsődlegesen társadalmi érdekből – a társadalomban betöltött funkcióik (gazdasági, ökológiai, közösségi) ellátására tartósan képesek legyenek.</p> <p>Nem lehet tehát szektorális szempontokra korlátozni, illetve minden szektornak (gazdaság, szociálpolitika, kultúra, infrastruktúra, stb.) vannak összehangolásra szoruló, sajátosan a „vidékiséget” szem előtt tartandó tennivalói, feladatai. A vidékfejlesztés regionális (térségi) vonatkozásai megjelennek a tervezési-statisztikai régiók (térségek), kistérségek és a települések (falvak, tanyák), sőt a mezőgazdasági birtokok (gazdaságok) területi szintjein is. Különösen kiemelt figyelmet kell fordítani a kistérségi szintre, mert a kistérség – mint vonzáskörzet – a „funkcionálisan összetartozó települések” területeként jól meghatározható.</p> <p>A vidékfejlesztés társadalmi indoka az, hogy a vidék vázolt funkcióit a vidéki térségek végső soron társadalmi érdekből látják el, a társadalomnak ezt anyagilag is el kell ismernie (más megközelítésben: részt kell vállalnia az ezzel kapcsolatos költségekből). A gazdasági fejlődéssel ugyanis a vidék minden tekintetben egyre sérülékenyebb, különösen a fokozódó környezetterhelés, továbbá az iparosítás és</p>

	urbanizáció térigénye következtében.
Vidékfejlesztési koncepció	A vidék hosszabb távra szóló fejlesztését összefoglaló dokumentum , amely tartalmazza a vidékfejlesztés indítékait, általános és konkrét céljait, a fejlesztés eszközeit, más tervekhez, különösen pedig az agrárgazdaság fejlesztési tervéhez való kapcsolódását. Magyarországnak nincs hivatalosan (az Országos Területfejlesztési Koncepcióhoz hasonló módon) elfogadott vidékfejlesztési koncepciója (egyébként a különböző politikai szervezeteknek sem), bár több – eredendően szakmai indíttatású – koncepció is napvilágot látott, csak nem jutott el a hivatalos elfogadás fázisáig.
Vidéki hálózat	Lásd: Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH)
Vidéki Térségek Európai Kartája	A Vidéki Térségek Európai Kartáját az Európa Tanács 1995-ben fogadta el. A Karta a vidék érdekeit veszélyeztető társadalmi-gazdasági változások hatására, a veszélyek felismerése okán született. Tudatosítja a vidék értékeit, a veszélyeket és a veszélyek elhárítására vonatkozó tennivalókat. Igen nagy érdeme, hogy a hivatalos politika rangjára emelte a vidékkel való törődést , továbbá, hogy az érték értelmezését a közvetlen gazdasági (pénzben kifejezhető) értéken túlra is (így például a vidéki közösségek) kiterjesztette. Megfogalmazta a vidék társadalmi szerepét (funkcióit), nevezetesen a gazdasági, ökológiai és a társadalmi-kulturális funkciókat.
Vidékies városias térségek – a térségek tipizálása városias-vidékies jellegük szerint (OECD-EU tipizálás)	Az OECD (és az ajánlása alapján az EU is) a NUTS III szintű területi egységeket (ennek a területi szintnek Magyarországon a megyék megfelelőek) minősíti a jellegük szerint: <ul style="list-style-type: none"> • Urbánus, városias térség (Predominantly Urban): a vidéki településeken élő népesség aránya 15%-nál kevesebb. • Köztes térség (Intermediate): a vidéki településeken élő népesség aránya 15-50%, vagy 50%-nál magasabb, de a térségben található egy 200 000 főnél népesebb városi központ, ahol a térség népességének legalább 25%-a él. • Vidékies (vidéki térség - Predominantly Rural): a vidéki településeken élő népesség aránya 50%-nál magasabb. Két „altípusa” van: várost magában foglaló vidéki térség és elszigetelt vidéki térség • Vidéki település: ha a település népsűrűsége 150 fő/km²-nél alacsonyabb.
Vidékies-városias kistérségek - magyarországi lehatárolás, illetve tipizálás (OTK)	Az OECD, illetve EU lehatárolástól (amit a „Vidékies – városias térségek – a térségek tipizálása városias-vidékies jellegük szerint - OECD-EU tipizálás)” címszó alatt tárgyaltunk, az OTK-ban alkalmazott eljárás (és minősítés) lényegesen különbözik, de elveiben az előbbit követi. Vagyis: <ul style="list-style-type: none"> • a magyar lehatárolás is a népsűrűségen alapul, de 120 fő/km² népsűrűség alatti területet tekint vidékinek („küszöbérték”),

	<ul style="list-style-type: none"> • nem a – NUTS IV területi szintet (megye) minősíti jellege szerint, hanem a LAU1 szintet (kistérség), • a kistérség jellegének jelölésére vonatkozó elnevezés csak hasonlít, de nem azonos az EU által használtakkal <p>Az OTK szerint a kistérség jellege szerint lehet (http://www.vati.hu/static/otk/hun/OTK2005hunrovid.pdf):</p> <ul style="list-style-type: none"> • rurális kistérség (a kistérség népsűrűsége 120fő/km²-nél kisebb), • rurális kistérség urbánus központtal (város vonzásközponttal rendelkezik), • urbánus kistérség (a kistérség népsűrűsége 120fő/km²-nél nagyobb)
Vidékpolitika	<p>A vidékfejlesztés fő irányainak és céljainak, továbbá a célok eléréséhez szükséges eszközrendszernek és az eszközrendszer működési feltételeinek meghatározása. Más összefüggésben is jeleztük, Magyarországnak nincs hivatalosan – például az OTK-hoz hasonló – elfogadott vidékpolitikája, vidékfejlesztési koncepciója (bár ilyen dokumentum elfogadására voltak kísérletek). Így tehát azt kell hivatalos vidékpolitikának tekintenünk, ami a különböző éppen aktuális dokumentumokból (ÚMVP, ÚMFT) kiolvasható.</p>

¹ Lekicsinyülő, becsmérlő, sértő szándékú, rossz színben feltüntető.

3. 1.3 Összefoglalás

Ebben a modulban a tananyagban használt, a vidék- és területfejlesztés tárgyköréhez kapcsolódó, a tananyagban – így más modulokban is – előforduló fontosabb alapfogalmakat tárgyaltuk. Esetenként a fogalomleíráshoz rövid magyarázat is kapcsolódik. Ezek a fogalmak az egyes modulokban rendszerint nem ilyen meghatározásszerűen jelennek meg, de előfordulnak, egy helyen való tárgyalásuk elsősorban a hallgatók munkáját, a tananyag elsajátítását könnyíti, ugyanis ha nem biztosak egy kifejezés szakmailag helyes használatában, itt egyszerűen ellenőrizhetik, korrigálhatják tárgyi ismeretüket.

Ellenőrző kérdések:

Határozza meg a következő fogalmakat.

1. Agrár-vidékfejlesztés
2. Aktivitás (gazdasági), foglalkoztatási arány
3. AVOP
4. Corki nyilatkozat (deklaráció)
5. Elmaradott térség
6. EMVA – Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap
7. Európai Regionális Fejlesztési Alap – ERFA
8. Európai Szociális Alap – ESZA
9. EVH – Európai Vidékfejlesztési Hálózat
10. GDP

11. GNI
12. HACCS
13. HOP – Halászati Operatív Program
14. Integrált vidékfejlesztés
15. Intézkedés (EU által pénzforrásokkal támogatott)
16. Irányító Hatóság (IH)
17. KAP (CAP) – Közös Agrárpolitika
18. Kedvezményezett
19. Kistérség, statisztikai kistérség
20. Kohéziós Alap (EU)
21. Kohéziós országok
22. Kohéziós politika
23. Konvergencia (régió)
24. Konvergencia célkitűzés
25. Közkiadás
26. Közösségi kezdeményezések (iniciatívák)
27. LAU – NUTS
28. Leader
29. Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH)
30. Mezőgazdaság
31. Monitoring (nyomon-követés) EU támogatások
32. MVH
33. NFÜ
34. NUTS – LAU földrajzi alapú területi besorolás és kódrendszer
35. NVT
36. OECD
37. OFA
38. OFK
39. Operatív program (OP)
40. OTK – Országos Területfejlesztési Konceptió
41. Politikák (gazdasági és egyéb politikák) kapcsolódása
42. Régió (a magyar szóhasználatban)

43. Regionális politika
44. Regionális politika (EU)
45. Rendelet (EU - regulation)
46. Sapard program
47. Strukturális Alapok (EU)
48. Technikai segítségnyújtás (TS)
49. Tengely
50. Térség (a magyar szóhasználatban):
51. Területfejlesztés
52. Területfejlesztési politika – regionális politika
53. Területfejlesztési program (terv)
54. Területfejlesztési törvény (szabatosan: a területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvény)
55. Vidék
56. Vidékfejlesztés
57. Vidékfejlesztési koncepció
58. Vidéki hálózat
59. Vidéki Térségek Európai Kartája
60. Vidéki városias térségek – a térségek tipizálása városias-vidéki jellegük szerint
61. (OECD-EU tipizálás)
62. Vidéki városias kistérségek - magyarországi lehatárolás, illetve tipizálás (OTK)
63. Vidékpolitika

Irodalomjegyzék

1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről

1999. évi XCII. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény módosításáról

96/2005. (XII. 25.) OGY határozat az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióról

96/2005. (XII. 25.) OGY határozat az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióról,
http://www.kvvm.hu/cimg/documents/96_2005_OGY_hat_OFK_rol.pdf

97/2005 (XII. 25.) OGY határozat

A GDP területi különbségei Magyarországon, 2007 KSH Statisztikai Tükör, III. évfolyam 99. szám 2009. július 06. ,

A Magyar Köztársaság Kormánya (2007): Új Magyarország Fejlesztési Terv, Magyarország Nemzeti Stratégiai Referenciakeret 2007–2013, Foglalkoztatás és növekedés,
http://www.nfu.hu/uj_magyarorszag_fejlesztési_terv_2

- A Tanács 1083/2006/EK rendelete (2006. július 11.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1260/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről,*
- A Tanács 1084/2006/EK rendelete (2006. július 11.) a Kohéziós Alap létrehozásáról és az 1164/94/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről,* <http://epa.oszk.hu/00800/00878/00766/pdf/00790081.pdf>
- A Tanács 1198/2006/EK rendelete (2006. július 27.) az Európai Halászati Alapról*
- A Tanács 1698/2005/EK rendelete (2005. szeptember 20.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról*
- A Tanács 1257/1999/EK rendelete (1999. május 17.) az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalapból (EMOGA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról, valamint egyes rendeletek módosításáról, illetve hatályon kívül helyezéséről*
- Az Európai Parlament és a Tanács 1080/2006/EK rendelete (2006. július 5.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapról és az 1783/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről,*
- Az Európai Parlament és a Tanács 1081/2006/EK rendelete (2006. július 5.) az Európai Szociális Alapról és az 1784/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről,*
- Az Európai Unió regionális politikája 2007–2013 (Tájékoztató),* http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_hu.pdf
- Corki nyilatkozat (deklaráció) 1996. Cork (Írország) – A vidékfejlesztésről szóló európai konferencia. (The Cork Declaration – A Living Countryside. Cork The European Conference on Rural Development),* http://ec.europa.eu/agriculture/rur/cork_en.htm
- Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) (2007a): Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (2007-2013),* <http://www.umvp.eu/?q=program>
- FVM (2004a): Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) 2004-2006,* <http://www.vm.gov.hu/main.php?folderID=1609>
- FVM (2004b): Nemzeti Vidékfejlesztési Terv az EMOGA Garanciarészleg Intézkedéseire,* <http://www.fvm.hu/doc/upload/200409/nvt1.pdf>
- FVM (2007): Magyarország Nemzeti Halászati Stratégiai Terve a 2007-2013 tervezési időszakra,* http://www.fvm.gov.hu/doc/upload/200711/07_okt_nhst_hu.pdf
- FVM (2007): Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (2007-2013),* <http://www.umvp.eu/?q=program>
- Középtávú területi célok az OTK-ban; Az OTK térségtípusainak területi vizsgálata. Módszertan,* <http://www.terport.hu/main.php?folderID=5063>
- Makrogazdaság, 2007–2008 KSH Budapest, 2009,*
- MNVH tevékenysége,* <http://www.mnvh.eu>
- Országos Területfejlesztési Koncepció,* <http://www.vati.hu/static/otk/hun/OTK2005hunrovid.pdf>
- Országos Területi Helyzetkép. Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium 2009 (a 2008. évi jelentés is elérhető a megadott címen),* <http://www.terport.hu/main.php?folderID=5063>, letöltés 2010. június
- Területi atlasz – Statisztikai kistérségek KSH,*
- The Cork Declaration (1996): A Living Countryside Cork. The European Conference on Rural Development. Ireland. 1996, november),*
- Új Magyarország Fejlesztési Tervvel kapcsolatos információk,* <http://www.nfu.hu>
- Vidéki Térségek Európai Kartája (European Charter for Rural Areas),*